

Dom Hrvatskog sokola u Zagrebu

U POVODU ZNAČAJNE GODIŠNJICE OBJAVLJUJEMO TEKST MILIVOJA RADOVIĆA (1915.-1989.), POVJESNIČARA ŠPORTA I IZUZETNOG POZNAVATELJA HRVATSKOG SOKOLA

Napisao **Milivoj Radović** 27. siječnja 1985.

Govoreći o zdanju što se prostire s južne strane Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu, nije jedna jedinstvena zgrada, već su to tri zgrade, zvane "Kolo" - "Sokol" - "Slikarnica". Sve te tri zgrade dio su naše kulturne povijesti. Središnja zgrada Hrvatskog sokola bila je jedno od glavnih žarišta u kojem se razbuknula naša tjelesna, a u zgradi "Kola" glazbena kultura. Srednji dio, broj 6, sagradilo je Društvo za tjelovježbu Hrvatski sokol 1883. godine. Istočni dio, "Kolo" na broju 5, u kojem se danas nalazi Akademija za kazalište, film i televiziju, sagradilo je 1884. godine Hrvatsko pjevačko društvo *Kolo*. Zapadni dio, "Slikarnicu", izgradilo je Hrvatsko narodno kazalište u suradnji s Hrvatskim sokolom za svoje potrebe 1895. godine.

HPD *Kolo* koje je osnovano u Zagrebu 1862. godine pridružilo se zamisli da Hrvatski sokol sagradi vlastitu zgradu. Na glavnom godišnjoj skupštini HPD Kolo arhitekt Đuro Crnadak predložio je da se *Sokol* združi s *Kolom* i Maticom hrvatskom, te da se u Zagrebu sagradi jedan veličanstveni Narodni dom. Ipak, svoj dom Hrvatski sokol je sam izgradio. Gradnja je započela 3. V. 1883., a završena u re-

kordnom roku, 24. XI. 1883. godine, dakle za samo šest i pol mjeseci. Napominjemo da je na tom prostoru bilo slobodno zemljište na kojem je zimi bilo uređeno klizalište.

Izgrađena i zgrada *Kola*

Godinu dana nakon Hrvatskog sokola, tj. 1884. godine, HPD Kolo je sagradilo svoj dom na istočnom dijelu. Iako je njihova djelatnost bila potpuno različita, *Kolo* i *Sokol*, kako se skraćeno nazivao Hrvatski sokol, živjeli su gotovo pod istim krovom i u najboljoj slozi. Kolika je jedinstvenost vladala između ta dva društva, vidi se po tome što su zgrade, kako u prizemlju tako i u prvom katu spojene vratima. Tako je publika, recimo gimnastičku i mačevalačku priredbu gledala u velikoj dvorani Hrvatskog sokola, a ples bi se odvijao u dvorani *Kola*. U prizemlju HPD *Kola* nalazila se velika restauracija s nusprostorijama zvana "Kolo". Prihodi te restauracije pokrivali su jedan dio troškova gradnje. Ljeti, odnosno za lijepa vremena restauracija "Kolo" radila je i u vrtu na južnoj strani. Prema toj restauraciji neki su i zgradu Hrvatskog sokola nazivali "Kolo". Godine 1929. neposredno prije prestanka djelovanja Hrvatskog sokola, dograđeno je posebno krilo u sredini cjelokupnog zdanja prema jugu, koje danas koristi *Lado*. Taj dio ima dvoranu i prostorije, koje su bile predviđene za razvitak sekcija Hrvatskog sokola, a posebno mačevanja. Ovaj je objekt projektirao arhitekt Aleksandar Freudenreich, prednjak Hrvatskog sokola, koji je jedno vrijeme bio intendant Hrvatskog narodnog kazališta.

HRVATSKI SOKOL.

Društvena karta.

Mitglieds-Karte.

Tjelovježbaonica. — Turn-Anstalt

Gosp.
Herr

Lenuci Milan

platio je prinesak od for. 90 novč. za vrieme od
hat den Turn-Beitrag von fl. kr. für den Zeitraum von
sočinja do ožujku unapried.
bis anticipando geteifst.

Zagreb u sočiny 1875
Agram am

Siasni

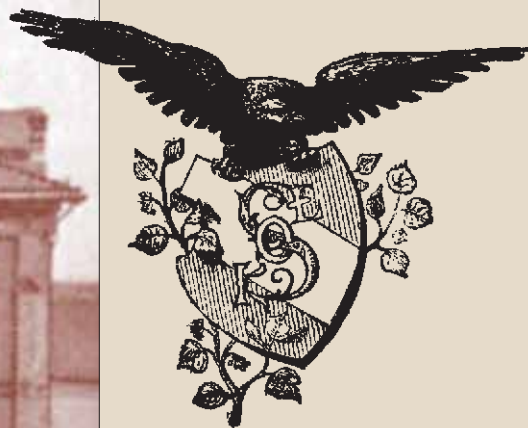
Singer,
učitelj tjelovježbe. — Turnlehrer.

Karta koja je omogućavala vježbanje u Singerovoj dvorani

Sokolana 1885. godine

Sokolana neposredno
nakon izgradnje

nazvane prema poznatoj studentskoj pjesmi *Gaudeamus igitur*. Od prosinca 1883. do 6. I. 1929. u tom gimnastičkom domu djelovao je njegov graditelj - Hrvatski sokol. Od 1929. do 1941. ovaj je dom imao mnogostruku namjenu. Nakon zabrane djelovanja Hrvatskog sokola od 1929. do 1948. godine u toj dvorani nije bilo tjelovježbe, pa je služila hrvачima HŠK *Croatia*, a u večernjim sati-

ma učitelj društvenog Biškupović tu je uz glasovirsku pratnju održavao svoju plesnu školu. Svake subote održavane su javne zabave s plesom na koje su dolazili studenti, gimnazijalci i ostali građani.

Od 1948. do 1976. u zgradi "Sokolane" je djelovalo Društvo za tjelesni odgoj *Partizan*, a nakon toga Gimnastičko društvo *Zagreb*.

Zgradu Hrvatskog sokola pretvoriti u Muzej fizičke kulture

Dvorana bivšeg Društva za tjelovježbu Hrvatskog sokola, a danas Gimnastičkog društva *Zagreb*, uglavnom je izvanredno ušćuvana, pa je ostala i originalna boja slikarija na stropu. Za današnji način vježbanja ova dvorana je prekratka i pretijesna. Tome našem najsvetijem tjelovježbenom hramu moramo i dalje posvećivati najveću pažnju i poštovanje. Zato bi valjalo sagraditi novu, modernu vježbaonicu, a ovaj dom pretvoriti u Muzej fizičke kulture. Čvrsto vjerujemo da će nadležni činitelji shvatiti vrijednost i veličinu tog poduhvata, i da će na Trgu maršala Tita broj 6 zaista osvanuti toliko potreban Muzej fizičke kulture, a mladi vježbači dobiti svoj moderni dom.

Stjecište tjelovježbenog i kulturnog života grada

Putem organiziranog djelovanja tjelovježbenih i sportskih sekcija Hrvatskog sokola, te djelovanjem Hrvatskog pjevačkog društva *Kolo*, slavenska je ideja i na taj način stala na put daljnjem ponijemćavanju hrvatskog naroda. U Hrvatskom sokolu je 1877. godine i u tehničkom pogledu uveden hrvatski jezik umjesto njemačkoga. U "Sokolani" je na prijedlog Josipa Hanuša, a u provedbi Františka Hochmanna pod konac 1883. godine uvedeno tikanje, a 1900. godine i pozdrav "Zdravo". Tu su u vježbaćem stroju stajali jedan do drugoga pekar do pravnik, stolar do inženjera, krojač do načelnika grada, mesar do sveučilišnog profesora...

Nakon 1929. u dvorani nije bilo tjelovježbe

U "Sokolani" počelo je i sportsko mačevanje. Učitelj mačevanja, major August Piazza je 1893. godine na istočnom balkonu prvi put u Zagrebu prikazao sportsko mačevanje sa svojim prvim učenicima, Tomislavom i Rudolfom Vrbančićem, Nikolom Košćecom i Franjom Durstom. U toj dvorani održana je prva i druga zabava Hrvatskog Akademskog Športskog Kluba 1910. i 1911. pod nazivom *Gaudeamus*,

Zgrade (slijeva) Kola, Sokolane i Slikarnice 1925. godine

